

Лагодінський Олександр
Воєнно-дипломатична академія імені Євгенія Березняка
berezan2016@meta.ua
<https://orcid.org/0000-0002-8231-3072>

ОСОБЛИВОСТІ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ У СИСТЕМІ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ (СЛУХАЧІВ) ВІЙСЬКОВИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

***Summary.** The publication analyzes peculiarities of the extracurricular work of the cadets (officer-students) in the system of foreign language training of the higher military educational institutions including its conditions (allocation of hours for extracurricular work; obligatory involvement of teachers and cadets (officer-students), forms (tours to the military museums, exhibitions, memorials; films, performances, meetings with interesting people; intellectual games; clubs) and functions (development of all-round communicational personality of cadets (officer-students), skills in teamwork).*

***Key words:** extracurricular work; foreign language training; cadets (officer-students); higher military educational institutions; background knowledge.*

Зближення України з НАТО та подальша інтеграція нашої держави у цю міжнародну військово-політичну організацію вимагає від сучасних військових фахівців високого рівня володіння іноземною мовою, зокрема англійською. Без цього неможливе якісне проведення сумісних військових навчань, заходів міжнародного військового та військово-технічного співробітництва, операцій з підтримання миру та безпеки.

За останні роки у системі військової освіти зроблено чимало позитивного в аспекті удосконалення іншомовної підготовки курсантів (слухачів) військових закладів вищої освіти (ЗВО), зокрема:

введено комунікативну методику вивчення іноземної мови з орієнтацією на стандарт НАТО STANAG-6001 [4];

запроваджено якісні зарубіжні та вітчизняні підручники (навчальні посібники) з широкою аудіо та відео підтримкою (“Campaign”; “At ease”; “Tactical English for Land Forces in Peace Support Operations” та ін.);

започатковано стандартизоване тестування з визначення рівня володіння іноземною мовою із виданням офіційного сертифікату.

Таким чином, іншомовна підготовка курсантів (слухачів) військових ЗВО стала важливим й обов’язковим компонентом їх професійної освіти. Проте,

іншомовна підготовка курсантів (слухачів) не може обмежуватися лише аудиторними заняттями та самостійною роботою. Окрім них, у військових ЗВО мають регулярно проводитися заходи позааудиторної роботи, які певним чином компенсують відсутність іншомовного середовища.

Проблемам позааудиторної роботи у різних видах та типах закладів освіти присвячено низку праць науковців [2; 3; 7], зокрема у системі навчання іноземних мов [1; 8; 9], але проблемні питання організації та здійснення такої роботи у військових ЗВО проаналізовані не були.

Існує необхідність розглянути особливості позааудиторної роботи у системі іншомовної підготовки курсантів (слухачів) військових ЗВО, зокрема: умови та форми позааудиторної роботи, а також функції, які виконує така робота.

Військові ЗВО – це заклади із специфічними умовами навчання, де освітній процес курсантів (слухачів) регламентується не тільки загальнодержавними законами, але й окремими наказами, інструкціями та розпорядженнями [4; 5; 6].

Таким чином, заходам позааудиторної роботи сприяють певні умови, які склалися у військових ЗВО завдяки специфіці побудови освітнього процесу, а саме:

наявність чіткого розпорядку дня з виділенням навчального часу на позааудиторну роботу;

обов'язкове залучення до таких заходів викладачів, що зумовлено їх навчальним навантаженням;

повна (за винятком службової необхідності) присутність на цих заходах курсантів (слухачів).

Позааудиторна робота є важливою організаційною формою навчання і виховання курсантів (слухачів), що тісно пов'язана із аудиторною роботою, поглиблює та доповнює її. Узгодженість обох видів роботи приводить у дію освітній, виховний та розвиваючий потенціал навчальної дисципліни «Іноземна мова». Основною метою позааудиторної роботи у військових ЗВО є підтримання в курсантів (слухачів) інтересу до вивчення іноземної мови, активізація процесу її вивчення, розвиток у них активності, самостійності, творчості.

Заходи позааудиторної роботи у військовому ЗВО передбачають такі форми : відвідування військових музеїв, виставок озброєння та військової техніки, оборонної промисловості, екскурсій до пам'ятних та героїчних місць. Важливим аспектом цих заходів є їх рольова організація, де курсанти (слухачі) мають можливість самостійно виступати в ролі екскурсоводів чи іноземних фахівців (журналістів, представників іноземних компаній тощо), встановлювати, підтримувати контакти з іншими іноземними фахівцями з метою виконання службових завдань. Під час таких заходів курсанти (слухачі) усвідомлюють роль володіння іноземною мовою в реальному житті і їх службовій діяльності. Це мотивує їх до подальшого її вивчення, стимулює пошукову роботу та удосконалення умінь й навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності. Крім того, відіграючи певні ролі, курсанти (слухачі) набувають умінь організаторської роботи, яка їм потрібна як майбутнім військовим керівникам, які матимуть підлеглий особовий склад;

перегляд фільмів, спектаклів, зустрічі з цікавими людьми і т.ін. Ці заходи мають особливе значення для практики іншомовного мовлення та розвитку соціокультурної компетентності, що, безумовно, поглиблює курс іншомовної підготовки у військовому ЗВО, суттєво розширює світогляд та фонові знання курсантів (слухачів). Важливим є невимушений характер такого виду роботи, що сприяє ініціативі й самостійності її учасників;

участь в інтелектуальних іграх, клубах за інтересами (наприклад, з розвитку умінь публічного виступу, проведення військових брифінгів), обговорення прочитаних книг тощо. Ці заходи сприяють досягненню мети і цілей іншомовної підготовки, а також враховують інтереси слухачів. Важливим є те, що такі заходи зумовлюють роботу курсантів (слухачів) у команді, яка виконує спільне завдання. Робота в команді, іншомовна комунікація, за допомогою якої відбувається взаємодія з колегами – все це ефективно сприяє професійному становленню майбутніх військових фахівців, службова діяльність яких пов'язана не тільки з

військовою технікою та озброєнням, але – й з роботою із людьми, у тому числі з іноземним військовим персоналом.

Створюючи іншомовне середовище, позааудиторна робота допомагає курсантам (слухачам) накопичувати додатковий досвід здійснення іншомовної комунікативної діяльності, якою вони оволоділи під час аудиторних занять. Вона також сприяє набуттю досвіду творчої пошукової діяльності. У курсантів (слухачів) виробляється готовність вирішувати низку комунікативних і пізнавальних завдань, розв'язувати проблеми військово-професійного характеру разом зі своїми колегами, що сприяє становленню соціального досвіду та ціннісних орієнтацій майбутніх військових фахівців.

Підготовка та проведення заходів позааудиторної роботи у військових ЗВО потребує глибокої організаторської роботи викладачів та самостійної цілеспрямованої роботи самих курсантів (слухачів), залучення їх досвіду, фонових знань та різних видів компетентності. Загалом, позааудиторна робота сприяє формуванню всебічно розвинутої комунікативної особистості майбутнього офіцера Збройних Сил України – військового фахівця з обраної військової спеціальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горелик И.Ф. Внеурочная работа средствами иностранного языка. *Иностранный язык в школе*. 1986. № 6. С. 41-44.
2. Децюк Т.М., Дударенко А.А. Форми та методи позааудиторної роботи студентів у вищих навчальних закладах. *Young Scientist*. 2018. № 3 (55). С. 80-83.
3. Онучак Л.В. Педагогічні умови організації самостійної позааудиторної роботи студентів економічних спеціальностей: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04. К., 2002. 18 с.
4. Основні засади мовної підготовки особового складу у системі Міністерства оборони України : рішення Міністра оборони України від 8 серпня 2019 року № 1524/з/84. URL: <https://nuou.org.ua/assets/documents/osn-zas-mp.pdf> (дата звернення: 28.04.2021).
5. Про затвердження Концепції мовної підготовки особового складу Збройних сил України : наказ Міністра оборони України від 1 черпня 2009 року № 267. 30 с.
6. Про затвердження Положення про особливості організації освітньої діяльності у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти: наказ Міністерства оборони України від 9 січня 2020 року № 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-20#Text> (дата звернення: 28.04.2021).
7. Скрипник Н.С. Позааудиторна діяльність студентів вищих навчальних закладів сутність, структура й особливості. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2012. Вип. 27 (80). С. 566-571.
8. Шепелева В.И. Внеурочная работа по немецкому языку : пособие для учителей средней школы. М. : Просвещение, 1977. 127 с.
9. Якушина Л.З. Связь урока и внеурочной работы по иностранному языку. М. : Высшая школа. 1990. 102 с.